

26
A. D. O. M.

DISSERTATIONIS ACADEMICÆ

DE

Moralitate Respectus Personarum,

PARTEM POSTERIOREM,

Cons. Ampliff. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,

PRÆSIDE

Mag. JOH. BILMARK,

HISTOR. AC PHILOS. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORD.

PRO GRADU

Publicæ submittit censuræ

CAROLUS JOHANNES GREVILLIUS,

NYLANDVS,

In Audit. Maj. d. 9 Maji 1798.

Horis a. m. confvetis.

ABOË, TYPIS FRENCKELLIANIS.

§. VII.

Latius omnino patet respectus ille personarum, de quo in antecedentibus locuti fuimus, quam ut quis crederet, eum intra solas tantummodo venerationis species terminari; interdum enim se prodit indulgentia in alios, ob vitæ eorum circumstantias, ex. gr. propter ætatem, licet nondum adultam, vel ab honoribus non excludendos, vel mitius, si quid mali commiserint, habendos. Quum enim, teste experientia, per congenitam naturæ bonitatem & probam huic accedentem institutionem fiat, ut alii aliis citius maturescant, ratio ætatis singulorum non ita est habenda, ut præsentiam meritorum ex annorum numero, sed potius ex luculentæ virtutis, quæ certæ cuidam ætati non est adstricta, speciminibus æstimemus. Rempublicam Romanam, dum imperii æmulam habuit Carthaginem, post plures acceptas clades caput exferere haud potuisse, nisi consulatum obtinuisset SCIPIO Africanus, quamvis sua ætas in tantum honorem ex legibus patriis non esset matura, sui censuerunt cives, eosque recte judicasse, exitus belli satis comprobavit. Sicut autem excelsa ingenia sunt perquam rara, ita non nisi perpaucis concedi solet in honoribus obti-

obtinendis ætatis privilegium; quare etiam vi Constitutionum Regiarum nemo fere apud nos ad certa munera, præsertim Ecclesiastica, ante est admittendus, quam definitos compleverit ætatis annos. Quod rursus infantes & minores attinet, eorum ex æquo habetur respectus, qui ad condonationem, saltem mitigationem pœnæ, dum deliquerunt, valet. Quum enim tales ad plenum intellectus ac voluntatis usum nondum pervenerint, adfectuum impetu abrepti moralitatem actionum suarum expendere non possunt, a plerisque etiam meditata absit malitia, nec eis gaudeant corporis viribus, quibus alios graviter, nisi infortunium accesserit, læderent; igitur vel severa reprehensione, vel pœna quidem afflictiva, sed solita minori, adficiuntur. Sicut proinde merito exhorrescimus inhumanas veterum quarundam Gentium leges, ex quarum tenore totæ nonnunquam familiæ ob unius vel reapse fontis vel in suspicionem criminis adducti, delictum plane exscindebantur; ita earum Nationum instituta sunt laudanda, apud quas cives respectu ætatis, & hinc securitatis factorum imputationis, in varias dispeſcuntur classes; quum ita caveri possit, ne, quod communi dicitur proverbio, Summum jus summa fiat injuria. Addimus, non solum in criminalibus, sed in civilibus etiam, respectum impuberum non raro haberi, ita ut tales civili modo se valide obligare nequeant, ne quidem in negotiis, in eorum commodum manifesto vergentibus. Ab altera parte senum quoque ob imbecillam ætatem habetur respectus; non solum enim a gravioribus in repu-

blica functionibus, speciatim a militia & tutela, si sexagenariis sint majores, & ætatis veniam petant, apud cultiores Nationes liberantur; sed peculiaris eisdem habetur honos & eorum sententiæ multum tribuitur auctoritatis.

§. VIII.

Dantur præterea casus, quibus respectus personarum circa factorum imputationem solet haberi, propterea, quod hæc sint simpliciores, quam ut de iis præsumere liceat, illis legum civilium & positivarum accuratam contigisse notitiam. Ex tenore igitur veterum Patriæ nostræ legum, quibus aliarum quoque Nationum statuta consentiunt, milites, rustici & inquilini, imo quibusdam in casibus mulieres (a) etiam, a legum obligatione liberabantur, quod earum cognitione destituerentur; nec eam sine soluto sibi acquirere possent pretio. Nec quempiam forte fugit, Summum apud veteres Hebræos Pontificem, modo legibus præscripto, peccata eorum, qui in leges rituales peccassent, expiassent, graviora autem delicta, capitis supplicio sancita, nulla expiare potuisse ratione, Numer. XV: 27.

(a) Hoc non ita est accipiendum, quasi mulieres non gaudeant ingenio, ad cognitionem legum etiam civilium sibi acquirendam necessario, sed quod earum institutio intra curam rerum domesticarum & vitæ elegantiam plerumque terminetur.

§. IX.

Respectum personarum, quem hactenus expendimus, non modo æquitati convenientem, sed subinde etiam necessarium esse, quisque facile animadvertit; attamen quum nihil fere sit utcumque præstans, quo abuti non possint mortales, ostendendum nobis incumbit, respectum hunc nonnunquam esse noxium. Si igitur in præmiis atque honoribus inter cives distribuendis respectus ille magis ad illustres Candidati natales & aviti nominis gloriam, quam ad perspectas qualitates extenditur, reipublicæ male plerumque consultitur; utpote in qua rite administranda nomen officialis parum valet, industria vero & integritas in munere rite obeundo utramque faciunt paginam. Quocirca tamen non erit dissimulandum, fuisse tempora, quibus Illustrium etiam virorum filii accurata adeo, quin & rigida tenerentur disciplina, ut nihil, constanti virtutis tenori adversum, sibi permittere auderent; quo quidem intuitu respectus personarum eis debebatur, non tam propter suam originem, quam huic annexa in patriam merita, vel dudum præstita, vel data occasione certo certius præstanda. Pro qua vero exactiori educatione dum mollior liberorum institutio forte invalescit, & hi suorum natalium sæpius, quam officiorum sibi injunctorum admonentur, respectus personarum in honoribus distribuendis non potest non in civitatis perniciem vergere. Quod licet extra dubitationis aleam sit positum, docent tamen annales, su-

periora in quibusdam civitatibus munera ad certas familias, instar bonorum patrimonialium, fuisse devoluta,

§. X.

Injecta nuper a nobis Justitiæ, circa honorum distributionem sollicitæ, mentione, haud erit reticendum, vexatam sæpe fuisse quæstionem: An in muneribus publicis conferendis quis opum ac facultatum, quas Candidatus possidet, habendus sit respectus? Ita quidem nonnullis visum est Nationibus, talem constitutionem triplici superstruentibus fundamento, cum quod divites meliorem liberis suis impertire possint educationem, quam pauperum conditio his permittat, tum quod divites per & propter suas opes, quarum conservatio eis curæ cordique est, patriæ suæ ita adhæreant, ut suam felicitatem salutis hujus innexam putent, ac proinde utramque pari studio promotam eant; tum denique quod difficilius sit, largitionibus corrumpere divites, quam cæteros, angusta re domi pressos. Enimvero quamvis hæc, quæ in favorem divitum, ut superiora honorum subsellia eis relinquuntur, allata sunt, probabilitatis specie se commendent; prævia tamen constat experientia, allatas rationes in abstracto solidas, in concreto non semper valere; divitibus liberaliter ab ipsa infantia habitis, in suas commoditates ac voluptates, quæ maximi plerumque constant, ita non raro propendentibus, ut subruto cen-
sui

fui fupplendo & fidem & alias virtutes impendant, adeoque munus fibi commiffum negligentem, quin & perversè non raro adminiftrant. Contra ea pauperes, ad superiores honorum gradus per fuorum meritòrum scalam evedti, & externis deftituti præfidiis, omnem navare tenentur operam felicitati publicæ promovendæ, probe gnari, se aliter gerentes, famæ primum, & salutis dehinc naufragium facturos. Præterea respectus personarum, vi allatæ definitionis, qualitates earum, non bona quædam adventitia, concernit; quarum vero rerum dum in proposito casu fit commutatio, perversus est hinc emergens personarum respectus. Denique quum in donis suis conferendis natura & fortuna socias raro jungant operas; ineptum est, Candidatorum merita ex eorum opibus æstimare; quibus addere licet, multum doli fraudisque, admiffa munerum publicorum venalitate, posse obrepere, nec non periculum esse, ne is, qui honorificum numerata pecunia sibi comparavit munus, ratione minus honesta, quod erogatum est, resarcire satagat, ferme ad modum Pontificis Romani, ALEXANDRI VI, in quem false quis cecinit: *Vendit Alexander sacramenta, altaria, Christum - - - Emerat ille prius, vendere jure potest.*

§. XI.

Respectum personarum causis quoque forensibus applicaturi, duos tantummodo casus ex principiis Morali-

rali-

ralibus, ¶ne extra oleas exspatiati videamur, nunc examinabimus, & quidem primo *Casum pro Amico*, quo hæc emergit quæstio: An amicitiae jura eo usque valeant, ut in didjudicandis amici actionibus respectum hujus ita habere liceat, ut, si delictum quoddam commiserit, vel promeritam hujus poenam mitigare, vel ab eadem ipsum liberare judex salva conscientia possit? Quorum utrumque, præviis tam lege Naturali, omnem alterius læsionem prohibente, quam plerarumque Nationum legibus, ad præcavendas injurias præcipue directis, simpliciter negamus; addentes, sanctum quoque esse juris naturalis præceptum: Quod suum cuique sit tribuendum. Enimvero jus amici aut est jure adversarii sui inferius, aut eidem æquale; in priori casu in suum favorem iniquissime pronuntiari, per se patet; in altero judex amicum suo adversario, adfectu magis quam ratione ductus, præfert, adeoque hunc præter meritum lædit; quod quum sit iniquum, sequitur, in casu pro amico nullum hujus habendum esse respectum. Ansa scrupuli, forte injecti, inde videtur enata, quod heic collisio inter officium amici & judicis existat; qui vero facile tollitur, dum in memoriam nobis revocamus æquissimum juris præceptum: Quod personam amici deponat, qui judicis induere tenetur. Notum est factum CHILONIS, Lacedæmonii, inter septem Græciæ Sapientes olim habiti, amicum capitis reum pro tribunali sedentis, condemnantis quidem, collegis autem suis persuadentis, ut hominem absolverent, ne
 vel

vel iudicis vel amici officio defuisse videretur; juxta tamen novimus, quod propter hanc, non dicam industriam, sed cavillationem, gravissimos in vitæ exitu passus fuerit conscientiæ suæ angores.

§. XII.

Alter a nobis hac occasione explicandus casus concernit quæstionem: An iudex in pœnis infligendis respectum personarum subinde habere moraliter possit? ad quam breviter respondemus: quum iudicis absolutum sit officium, suum cuique tribuere, & factorum, ad suum tribunal devolutorum, moralitatem ad legum publicarum tenorem absque ullo expendere affectu; satis apparet, in sententia ferenda nullum ab eo personarum respectum esse habendum. Quod Veteres idoneo quodam expressuri symbolo Justitiam proposuerunt, ut virginem, velatis sedentem oculis. Si autem iudex respectum personarum sibi permitteret, ab affectuum lenociniis ita in transversum rapi posset, ut non legibus latis, sed æquitati cerebrinæ, suas attemperaret sententias; immemor plane, sui esse officii, non de legibus, sed secundum leges judicare. Si autem pœnis arbitrariis, seu qua speciem suam non determinatis, locus a Legislatore propter gravissimas causas nonnunquam sit relictus, respectus personarum in his casibus non prorsus est negligendus, sed prudenter admittendus, ita quidem ut iudex ob conditionem rei & intuitu hujus meritorum aliam pœ-

D

nam

nam dicere possit *qualitate*, ut tamen ipsa ratione *quantitatis* ex civili æstimatione par communi habeatur. Rem autem longe aliter se habere, si facinus ad ipsius Principis tribunal devolvatur, quisque, vel me non monente, facile animadvertit; sicut enim jus & dispensandi & aggratiandi Imperanti, saltem in plerisque casibus, ex æquo competit; ita nihil impedit, quominus ipse ut Supremus Judex in pœnis graviorum delictorum constituendis respectum personarum subinde habeat.

§. XII.

Quam amice inter se in eo conveniunt tam Lex Positiva Divina, quam leges cultiorum plerarumque Nationum, quod matrimonia inter personas, nimia vel sanguinis vel affinitatis propinquitate invicem junctas, speciatim inter homines in eadem linea adscendente vel descendente, sint improbanda; tam multum discrepant Auctores in ratione hujus interdicti reddenda; quorum tamen non pauci consentiunt GROTIUS, rationem prohibiti ejusmodi matrimonii in cesatura reverentia, quam liberi suis debent parentibus & quæ cum familiaritate inter conjuges necessaria consistere nequit, ponenti, seu quod paucis alii exprimunt verbis, fundamentum interdictorum ejusmodi matrimoniorum in respectu parentelæ erit quærendum; de cujus proinde moralitate nostram adferemus sententiam. Fatemur omnino, matrimonium esse so-

cie-

cietatem eo magis æqualem habendam, quod circa ejus auspicia conjuges ad communionem vitæ, fortunarum ac bonorum se obligent; ista tamen non impedit, quominus conjuges non solum se ament, sed & propter gratas qualitates & causas morales venerentur; nec nos erraturos putamus, contendentes, amorem veri nominis accedente mutua reverentia firmari & diuturniorem evadere, amoremque vulgarem, utut ab initio ferventissimum, sine respectus oleo, sensim sufflaminari. Atque hoc prævia experientia admisso, sequitur, respectum parentelæ, ut rationem matrimoniorum, personis supra memoratis interdictorum, frustra prætendi. Imo quum respectus non impediat, quin pactum inter Superiorem & inferiorem, legitimo modo initum, sit validum & uterque contrahentium suo fideliter vacet officio; concludere licet, matrimonium seu societatem inter marem & feminam, in generationem & educationem sobolis, nec non mutuam adjutorium initam, propter respectum, ante matrimonium quidem debitum, sed in hoc ab altero conjuge non postulatum amplius, non reddi illegitimam; cæteroque enim matrimonia inæqualia, Gallice *Mesalliances*, censentur illicita; cui conclusioni Lex Naturalis, conditionem personarum, matrimonium inire cupientium, haud respiciens, nequaquam adstipulatur. Quem ictum, sibi imminemem, declinaturi, respectus parentelæ patroni, objicere solent, aliam reverentiam esse naturalem, qualis est liberorum erga parentes, aliam vero esse pactitiam, qualem inferior

ferior præstat Superiori; sed quum utraque veneratio se exserat honoris testificatione, & posterior priori plerumque prævaleat, experientiam denuo testamur, distinctio reverentiæ modo allata ad technas Sophistarum, argumentis sibi deficientibus, verbis captiosis ludentium, erit referenda. Quibus superaddimus, licet in scriptis Mosis gradus interdictorum matrimoniorum recenseantur, nullam tamen respectus parentelæ ibidem fieri mentionem. Quæ hæcenus attulimus ratiocinia eo tendunt, ut ostendamus, respectum parentelæ non esse idoneam rationem interdictorum & supra commemoratorum matrimoniorum; unde tamen argumentari non licet, eadem esse justa & licita, quum Deus, Supremus cœli terræque Monarcha, in Sacro Codice eadem severe prohibuerit.

S. D. G.